

TEMPS ERA TEMPS

Els cementiris de Tortosa

En el seu darrer plenari, l'Ajuntament de Tortosa va aprovar una petició del grup municipal del PSC perquè es faça una catalogació de les làpides i els monuments funeraris que hi ha al cementiri de la ciutat amb l'objectiu de protegir i preservar aquells que tinguen interès. Hi ha alguns cementiris que són veritables conjunts monumentals pel valor artístic i les referències històriques de les seues sepultures.

Josep Bayerri Raga

Hi ha documents relatius al cementiri romà (segle II) a l'espai ara ocupat pel temple de Reparació; una necròpoli andalusina a l'interior del castell de la Suda (segle XII); el cementiri jueu (la segona meitat, del segle XIII) fora de la muralla de Remolins; el gran cementiri de Sant Joan del Camp, on avui hi ha l'estació del tren (segles XIII a XVI); i altres vora les esglésies o enterraments al seu interior com la mateixa catedral, Sant Jaume o Sant Pere al barri dels Pescadors.

El 1773, el rei Carles III va ordenar que es construïssin cementiris als afores de les poblacions. Fou atenent a aquestes ordres que el 1804 es va obrir el cementiri del Rastre a l'espai entre la muralla del castell de Sant Joan i el barranc del Rastre. Popularment fou conegut com a fossar del Rastre. S'hi van celebrar enterraments

fins al 1841, quan es va decidir clausurar-lo perquè no reunia les adequades condicions higièniques i per la seua proximitat a la zona habitada. Tot i això, el cementiri no fou desmantellat fins al 1858, quan se'n van traure totes les restes existents (traslladades al cementiri nou) i va ser terraplenat el terreny, on s'habilitaren uns jardins als quals la gent no volia anar per l'aprensió a la seua anterior destinació. El 1867, al solar buit es va instal·lar la fàbrica del gas i just cent vint anys després, el 1907, va entrar en servei l'actual col·legi de la Mercè.

El cementiri de Sant Llàtzer fou inaugurat el 4 de setembre del 1844, situat en un espai lliure de cases entre la raval dels Caputxins i la raval de la Llet, vora la carretera d'accés a la ciutat des de l'Aldea. Així es trobava a certa distància del centre de la ciutat, aleshores encara emmurallada. Era de forma rectangular i abanclat al cos-

Els cementiris són punts de referència per a la història de les ciutats i llurs personatges.

taner de la muntanya. Hi havia una vintena de monuments funeraris de la segona meitat del segle XIX amb interessants escultures romàntiques i panteons neogòtics. Fou clausurat a meitat del segle XX. La definitiva demolició es va produir l'any 1983, quan van ser destruïts elements dignes de conservació i van ser tallades les dos fileres de xiprers que pujaven d'un cementiri a l'altre. Ignoro què va succeir amb els arxius on constarien les inhumacions de més d'un segle

d'història local.

L'actual cementiri fou projectat l'any 1900 a la gran esplanada de prop de cinc hectàrees coneguda com a pla d'Avària, a mig centenar de metres d'altura del pla de la vall, i fou dissenyat per l'aleshores arquitecte municipal, Joan Abril Guanyabens (1852-1939). Les obres de condicionament foren lentes, la benedicció arribà el 31 de gener del 1923 i no es començà a utilitzar fins a cinc anys després. Encara, però, durant trenta

anys els titulars de nínxols continuaven soterrant al de Sant Llàtzer. Aquesta situació provocà que, popularment, foren coneguts com el cementiri de baix i el cementiri de dalt, units per un bosc de pins i un passeig de xiprers que anava pujant de l'un a l'altre. Segons el projecte d'Abril: "...a l'entrada, s'hi projecta una plaça de 35 metres de diàmetre amb una creu monumental que es veurà des de totes les valls i muntanyes veïnes; ...el passeig de divisió dels diferents sistemes d'enterraments formarà una gran creu que abarca tot el pla; a l'encreuament s'ha de fer un panteó destinat als tortosins il·lustres; ...als parterres o illes aniran les sepultures públiques; arrimats a les parets de tanca, els nínxols i vorejant els camins interiors, les tombes i monuments funeraris. Tota l'extensió del cementiri es dominarà des de la porta d'entrada, situada a l'extrem d'una gran escala des del pla amb voreres per a flors".

Les successives actuacions van malbaratar la proposta inicial de Joan Abril, àdhuc la seua forma de creu (les avingudes) amb els braços units (el mur de la tanca), que encara es pot endevinar des de les fotografies aèries. ■